

TOVARNIKI VESTNIK

15. MARCA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA-JESENICE-FUŽINE

LETNIK 4 · ŠTEV. 7

VESELO

Veliko noč!

Slovenska dekleta
pred velikonočno
procesijo

Iz fotoarhiva Smolej

Ing. Fric Weitz, cevarna:

NOV NAČIN KURJENJA PROSTOROV

Prednosti žarilne kurjave pred vsemi dosedanjimi načini ogrevanja. Možnost ogrevanja in ohlajevanja

(Nadaljevanje.)

Velika prednost je tudi v tem, da se lahko trajno uporablja ena in ista prečiščena voda. Ne pride torej do nabiranja kotlovca po ceveh. Trajnost cevi je na tak način skoro brez omejitve. V najslabšem primeru se lahko računa, da bodo cevi vzdržale najmanj tako dolgo, kakor vsa ostala stavba.

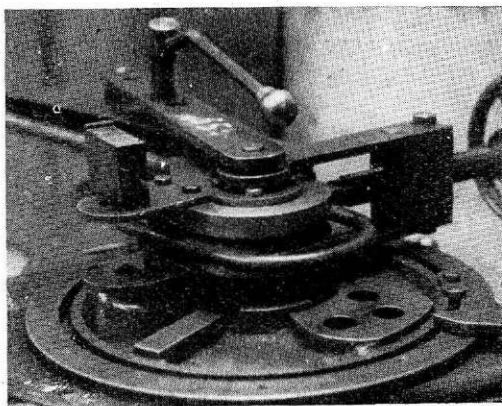
Za cevno napeljavo so se uporabljale do sedaj največ brezšivne cevi. Praksa pa je pokazala prednosti uporabe varjenih cevi. Dobile so vse zaupanje in so se prvenstveno uveljavile. Popisana uporaba ne stavi cevem posebnih trdnostnih zahtev. Nastopa le majhen pritisk, ki je potreben za zmagovanje višine napeljave in za premagovanje upora v ceveh. Veliko vlogo pa igra cena. Z uporabo varjenih cevi mesto brezšivnih je mogoče doseči znatno prištevanje na stroških naprave.

S posebno pripravo je mogoče z enim samim potegom izdelati celotni cevni register, tako da niso potrebni krožni šivi. Seveda pa je mogoče tudi razložiti cevi v posamezne pramene in krivine privariti. V to svrhu upognemo cevi na posebnem stroju (glej sliko). Odvisno od prostora, ki zahteva izdatnejše ali manj izdatno kurjenje, so polumeri teh krivin večji ali manjši — ves sestav register cevi pa gostejši ali redkejši. Izmere cevi se ravna po velikosti zgradbe; običajno se uporabljajo za to svrhu cevi $\frac{1}{2}$ do 1".

Važno je, da cevi ne stavijo kroženju vode prevelikega upora. Cevi morajo biti po notranji steni gladke. Prerez torej nikakor ne sme biti zmanjšan na mestih stikov. To se doseže s tako zvano Sulzerzvezo. Ta zveza je izvedena na ta način, da se izvrši zvaritev, ne da bi kvarili notranji premer cevi. Izvedba je prav lahka. Pri količakaj pazljivem varjenju je nemogoče, da bi padle kaplje stopljene kovine v notra-

nost cevi. Seveda pa se taka dela poverijo le najbolj zanesljivim varilcem.

Preizkušnja vse cevne napeljave se izvrši najbolj pazljivo, kajti vse te napeljave so potem položene in zadelane v betonsko maso. Poznejše reparature bi bile težje. Zato se preizkusijo posamezni prameni cevi že v cevarnah na pritisk 50 atm. Pod tem pritiskom držimo cevi dalje časa, da se točno ugotovi morebitno propuščanje na vseh mestih. Potem ko se cevi položijo in zvarijo na licu mesta, se

Krivljenje cevi

preizkušnja ponovi, preden zabetoniramo napeljavo. Ta preizkušnja se izvrši z vodnim pritiskom (mrzla voda) do 30 atm. Pri tem preizkusu je treba paziti, kajti pritisk v ceveh se radi segretja vode po soncu lahko poveča, da odpove manometer.

Po takih preizkusih smo lahko prepričani, da bodo cevne napeljave vzdržale vso dobo obstanka zgradbe, posebno še, ker ne nastopajo v betonu nobene izrazite škodljive napetosti.

Ako pa vzamemo za primer možnost, da smo pri preizkušnji le spregledali kako napako na ceveh, vidimo, da posledice vključ temu ne bi bile najhujše. Ako je

bila spregledana morebitna propustljivost na kaki zvezi ali cevi, se na stropu takoj pojavi moker madež, ki že pokaže, kje je napaka. Defektno mesto se tako lahko najde in popravi brez dolgega iskanja in ugotavljanja.

Za prevoz takih register-cevi je potrebno, da so dobro in pravilno pakovane. Po smotrnem pakovanju cevi, kakor kaže slika, je nemogoče, da bi jim prizadel kake udare ali krivljenja pri prevozu.

Register-cevi, ki smo jih izdelali v naši cevarni, so bile namenjene za zgradbo novih objektov zdravilišča na Golniku. Sliko smo prinesli zadnjič. Ta žarilna kurjava na Golniku je prva uvedba žarilne kurjave v Sloveniji sploh. Instalacijo kurjave je izvršilo podjetje D. J. Hudnik iz Ljubljane. Ker Golnik ni preveč oddaljen od Jesenic in ker je trdka rada ustregla naši želji, smo imeli priliko temeljito zasledovati napeljavo žarilne kurjave do vseh podrobnosti na stavbi sami. Sodelavci v cevarni so imeli priliko gledati celotno uporabo in izvedbo napeljave v praksi. Posnetki, ki so bili priobčeni zadnjič, nazorno prikazujejo, kako se polagajo cevi v stropne konstrukcije. Nekako podobno kakor armature za ojačani beton, le z razliko, da cevi niso obremenjene v nobeni smeri, nego ležijo prosto vdolane v betonski konstrukciji, ki služi za kurilno ploskev.

(Dalje)

★ ★ ★

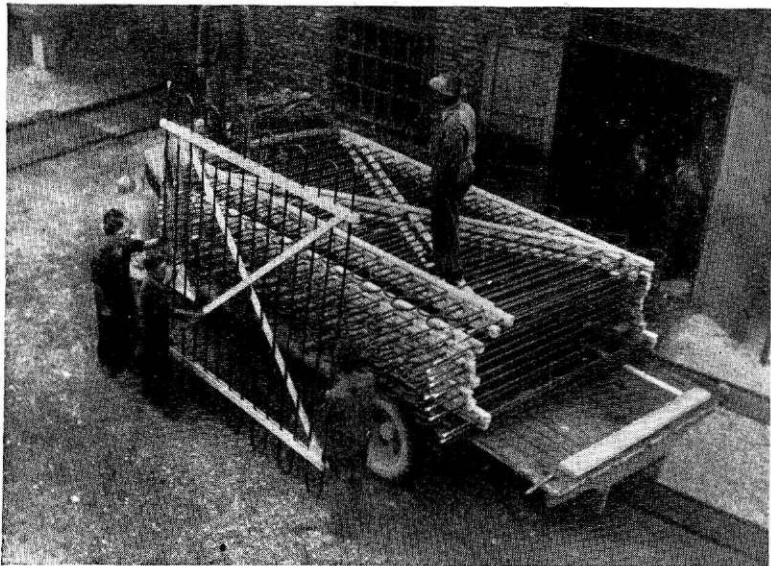
90 LETNICA INDUSTRIJSKEGA PIONIRJA GOSP. ADOLFA WESTENA

V februarju mesecu je praznoval visok življenjski jubilej ustanovitelj in predsednik industrije A. Westen v Celju, gospod Adolf Westen.

Ko je lansko leto obiskal našo železarsko vzajemnost na Jesenicah in Javorniku, je naš list objavil njegovo zanimanje za delo in življenje te industrije, za njeno rast in procvit. Gospod Adolf Westen je prišel iz Belgije v bivšo Avstrijo in leta 1894. ustanovil tvornico za posodo v Celju, ki daje kruh tisočim družinam, domovini pa pomeni važen korak gospodarske osamosvojitve in moči. Gospod Adolf Westen je stal ob strani kot ustvaritelj in veččak zdrave podjetnosti tudi ob rasti železarske industrije v tradicionalni železarski zemlji Gorenjski.

Visoki jubilej industrijskega pionirja v naši zemlji so zabeležili vsi gospodarski in drugi listi v državi.

Ob visokem jubileju življenja in uspešnega dela, posvečenega gospodarskemu in socialnemu napredku ljudstva — naš kovinarski srečno!

Prevoz cevi

PO 4 MILIJONIH DIN

novih 1,400.000 din

gradbenih posojil

za lastne delavske domove. Ako bo ohranjen zaželeni poslovni mir, stojimo pred novimi gradbenimi investicijami za izboljšanje higienskih in stanovanjskih prilik v revirju

IZGRADNJA MODERNIH ŽELEZARSKIH DELAVNIC

Rešitev gorenjskega železarstva je bila v zaupanju lastnikov v kraj in v investicijah za modernizacijo obratovališč železarne. Ako ne bi bilo velikanskih investicij in del, ki jih vidimo postavljene v času zadnjih 10 let, bi bila propadla osnova dela in življenja za desetisoče ljudstva v tem predelu naše domovine, da ne omenjamo še važnosti močne železarske industrije za napredek narodnega gospodarstva sploh.

Pogled po naših obratih nam pove, da so v teku obsežna investicijska dela tudi danes.

Ako prej nismo polno razumeli, da je predvsem nujna investicija po železarskih delavnicah, da nam bo oskrbela delo, razumemo danes tem laže, kajti na teh postrojenjih temelji vse naše delo.

450 NOVIH STANOVANJ V LASTNIH DELAVSKIH DOMOVIH

Razumljivo je, da je potrebno najprej oskrbeti delo, kajti šele potem lahko na tem delu gradimo udobnosti bivanja. Vkljub temu pa naša industrija ni zane-marjala skrbi za izboljšanje higienskih in stanovanjskih vprašanj, četudi je investirala za potrebe obrata, kakor mogoče nobena podjetnost v državi.

V cilju in želji slehernega človeka, da si zgradi lasten dom, okrog katerega bo imel svoj vrtiček in za kar bo lahko rekel, da je njegova last, last njegove družine in otrok, je KID podeljevala interesentom brezplačno zemljišča in odstopala tako rekoč brezobrestna posojila za gradnjo delavskih domov. V času zadnjih let je bilo v to svrhu odobrenih okrog 4 milijone dinarjev.

Po tej gradbeni akciji je bilo postavljenih 156 novih hiš in 62 dogradb s skupno 341 stanovanji. Nadaljnja že odobrena posojila bodo pomagala sodelavcem zgraditi še nadaljnjih 51 hiš, ki se nahajajo deloma v gradnji, s 100 stanovanji. Tako je bilo v teku zadnjih let zgrajenih v našem delavskem kraju in okolišu nad 200 novih lastnih delavskih domov z nad 440 stanovanji.

Sem niso vštete stanovanjske hiše za nameščence in prav tako ne ureditev samskega doma.

KID je odobrila sedaj novih ca. 1 milijon 400.000 dinarjev za gradbena posojila sodelavcem, ki bodo razdeljena po običajnih pogojih.

Ako bodo prilike dopuščale normalno delo, bo v bodočnosti dopolnjen in dograjen posebno ta del, ki je že v delovnem programu.

SAVA IN „STARA SAVA“

Iz rojstnih dni železarskih obratov na Savi

V letu 1889. so pričeli razširjati železarno na Savi. Zgrajena je bila martinarna, dalje težka proga, ki je bila pozneje prenešena na Javornik, žebljarski obrati, livarna, mehanična delavnica ter valjarna za pločevino.

Delo je bilo končano v maju 1890., v istem mesecu so začeli tudi z obratovanjem. Leta 1889. so položili tudi železniško progo od tovarne do kolodvora.

Obe sliki prikazujeta pričetek dela na prostorih, kjer stoji danes martinarna, odnosno poslopje, kjer se nahajajo pisarne plavžarskih obratov. Ozadje prikazuje izgled takratnih Jesenic.

Pred tem letom na prostoru, kjer je danes večina naših obratov, ni bilo nobenih obratov. Obstojele so le Ruardove Fužine na Savi. Ko so bili postavljeni novi obrati, so pričeli nazivati stara postrojenja »na stari Savi«. Od tod torej še danes ohranjeni naziv.

Ljudstvu koristna zgradba in ustanova bo tudi nova bolnišnica — pravi zdravstveni dom v železarskem revirju, h kateri je prispevala industrija 2,000.000 din.

Naš revir se torej razvija, utrjuje in lepša, da bo postal udoben dom in vzor

delavnosti po domovini. Zaupanje, sodelovanje in mir so vsa podlaga bodočnosti.

Pripomniti bi bilo še, da naj bi tudi drugi stanovi, ki živijo od delavnosti železarstva v kraju, zaupali na prvem mestu zgradbi Jesenic.

Stegu Milan, dipl. tehnik:

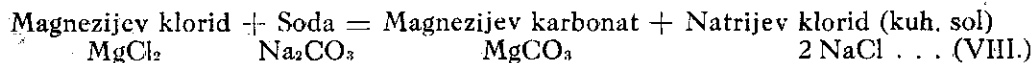
NAPAJALNA VODA ZA PARNE KOTLE

(Prepisovanje tega sestavka je prepovedano.)

(Konec)

d) Proti magnezijevemu kloridu:

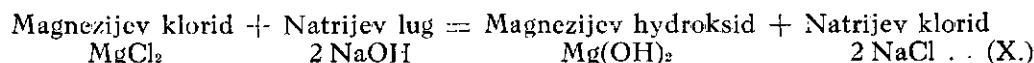
Ta se lahko razkaja tudi pri dodatku sode, v tem primeru pa s pomočjo nastajajoče sode:

Ta razkroj pa ni popoln, zaradi česar ostane v kotlu še nekaj MgCl_2 , ki se tu dalje razkroji v solno kislino, ki ima kvaren vpliv na kotlove stene, ker jih razjeda. Obrazec je sledeč:

O p o m b a : Natrijev lug razkaja magnezijev klorid na sledeči način:

Za dober kotlovski obrat pa ne zado-
stuje le zunanje očiščenje vode v vodnih
čistilcih izven kotla, temveč se mora po-
skrbeti, da se tudi v kotlu že nahajajoča
voda drži v gotovih kemijskih odnosih,
kajti tudi v kotlu samem se še nadalje
vršijo kemijski procesi, od katerih zavisi
trdota kotlovske vode, gostote kotlovske
vode, ki zavisi zlasti od vsebine raznih
soli. Visoke vsebine soli ne zadržujejo
samo vrenja, temveč so škodljive tudi za
kotlove stene, zakovice, armaturo itd. Temu
primerno se more kotlova voda stalno
kontrolirati. V kotlovi vodi najdemo naj-
različnejše soli, kot so n. pr. kuhinjska
sol (NaCl), glauberjeva sol (Na_2SO_4), soda
(Na_2CO_3) itd. Največja dovoljena količi-
na soli v kotlovi vodi je odvisna od vrste
soli in od kotlovskega pritiska. Čim večji je
pritisk, tem manj raznih soli sme vse-
bovati voda.

Po vsebini raznih soli se izpreminja
gostota vode. Dovoljena gostota kotelne
vode se ravna tudi po vsebini raznih or-
ganskih snovi in od raznih plavajočih
delcev anorganskega izvora.

Iz fizikalnih in kemičnih razmišljanj
lahko izvedemo, da se prepreči rjavenje
kotlovih sten, če izkaže kotelna voda go-

tovo alkaliteto, n. pr. z vsebino NaOH .
Enak učinek dobimo, če vsebuje kotelna
voda gotovo količino sode. Obc te alkaliji
varujeta torej kotel proti rjavenju, zato
je treba kotelno vodo tudi s te strani pre-
izkušati (Natronovo število!).

Prevelika količina alkalij v kotlovi
vodi pa postane za kotel zopet škodljiva,
da celo nevarna. Ta nevarnost se pa
zmanjša, če dodamo v vodo nekaj natri-
jevega sulfata. Varnostni učinek tega do-
datka pa je odvisen od alkalijskih kon-
centracij in od temperature oz. od pri-
tiska. Še boljši učinek dosežemo z do-
datkom natrijevega fosfata.

Nevaren kotlovec tvori, kot je bilo
v začetku omenjeno, tudi silicijeva kislina
 SiO_2 , katere odstranitev je bolj težka, pa-
ziti je pač treba, da je alkaliteta kotlove
vode dovolj visoka, ker se s tem prepreči
usedanje SiO_2 , ter da se kotelna voda od-
taka dovolj v prosto.

Ta sestavek je le kratek odlomek in
le bežen vpogled v snov, ki se bavi s
pripravo in čiščenjem napajalne vode,
kajti snov je zelo obsežna in na mnogih
strane niti ne točno raziskana, zato naj
mi vsak oprusti, če sem kar koli, kar bi
še tu sem spadalo, zaenkrat izpustil.

naše želje in naša prizadevanja: da bi
rasla podjetnost tudi dalje, da
bi procvitala v korist sodelav-
cem, prebivalstvu in državi.

Tako objektivnih gledanj in priznanj
je v splošnosti malo, zato so tembolj po-
membna.

A. B.:

NEKAJ O POTRESIH

45 let je od tega, ko je na velikonoč-
no nedeljo ponoči močan potres zbudil
Ljubljance iz sna. Vse je zbežalo na
prosto in tam kljub hladu prenočevalo.
Škoda na zgradbah je bila velika, vendar
je imel potres tudi svojo dobro stran,
saj je izginilo mnogo starih bajt. Tudi na
Jesenicah so se potresni sunki močno
čutili, toda škode niso napravili. Potres
v Turčiji pa, o katerem smo pred nedav-
nim čitali v časopisju, je napravil ogrom-
no škodo. Ne samo, da je pod ruševinami
našlo smrt nad 30.000 prebivalcev, je uni-
čeno tudi mnogo živine in seveda skoraj
vse zgradbe.

Kaj so prav za prav potresi in kako
nastanejo? Potresi so tresljaji, ki imajo
svoj izvor v točki zemeljske skorje in ki
se razprostirajo v valovih do zemeljske
površine. Mesto, kjer ti valovi dosežejo
najprej zemeljsko površino, imenujemo
epicenter potresa. Tu so tresljaji najbolj
občutni.

S seismografi in seismometri se re-
gistriirajo tresljaji. Seismograf obstoja v
glavem iz težke uteži, obešene kot ni-
halo. Potom vzvodov se nihanja preneso
z iglo na črn trak, ki ga premika kolesje.
Po nastalih cik-cak krivuljah na papirju,
oziroma po prihajanju posameznih valov,
se približno ugotovi center oziroma leglo
potresa in pa njegova jakost. Izkazalo se
je, da legla potresa ne ležijo nikdar nad
100 km pod zemeljsko površino.

Po načinu nastajanja razlikujemo tri
vrste potresov.

1. Tektonski potresi nastanejo zaradi
ohlajanja zemlje, zaradi česar se zemelj-
ska skorja grbanči.

2. Vulkanski potresi nastajajo v bli-
žini vulkanov pred ali med izbruhom
le-teh.

3. Dislokacijski potresi pa nastanejo
zaradi zrušenja votlin, ki so n. pr. nastale
zaradi izpodkopavanja vode. To nazorno
kaže pričujoča slika diorame iz tehnične-
ga muzeja v Monakovem in katere vzrok
je bil verjetno tudi zaradi udora kraške
votline ljubljanski potres leta 1895.

Posadite vrtove!

Važnost naše zemlje itak razumemo.
Malokje jo tako obdelujejo do sleherne
grude pod skalo, kakor v naši soteski.
Toda prilike so take, da je danes vsaka
posetev še bolj važna. Vsak košček
zemlje naj rodi, da bo preprečena pre-
velika spekulativna podražitev živil. To
važnost je razumela tudi državna oblast
in so za semena najeta posojila. Od po-
sojila pri Prizadu dobi dravska banovina
500.000 dinarjev na oskrbo semen za po-
setev.

Posadite vrtove in njive v še večji
meri!

O ŠPORTNEM RAZMAHU IN O KULTURI JESENIC

Dne 7. marca je govoril preko vseh
radio-oddajnih postaj Jugoslavije načel-
nik ministrstva za telesno vzgojo naroda
in profesor na visoki šoli za telesno vzgo-
jo gosp. Drago U l a g a.

Predavatelj je podal sliko vseh zim-
sko-športnih prireditev, ki so bile izve-
dene v tej zimi po državi. V tej zvezi je
predvsem omenil, da so prav Jesenice ti-
ste, ki so vzgojile največ tekmovalcev in
imajo največ prvakov.

Zasluga za to gre privatni iniciativi
in požrtvovalnosti posameznikom, zasluga
za to gre po vrsti vsem športnim klu-
bom v kraju in zasluga gre dalje razme-
ram na Jesenicah.

Tu je predavatelj objektivno omenil,
da je večina jeseniških športnikov zapo-
slena pri Kranjski industrijski družbi, ki
plačuje svoje delavstvo daleč bolje kot

ostala podjetja po državi. Le tako je mo-
goče, da ostane ljudem, ko pokrijejo po-
trebe hrane in obleke, še nekaj sredstev,
da lahko gojijo turistik, šport in drugo
kulturno življenje. Omenil je, da stojijo
zaradi teh prilik Jesenice v vsem kultur-
nem življenju na visoki stopnji, ljudje —
po večini delavci, so inteligentni ljudje.

Predavatelj je dalje popisal zimsko-
športne prireditve Kranjske industrijske
družbe, na katerih je osebno prisostvoval
kot zastopnik ministra za telesno vzgojo.
Omenil je nastop delavstva, uradništva in
vodstva tovarne ramo ob rami. Povorke
smučarjev so se udeležili najvišji pred-
stavniki jeseniške industrije. Te športne
igre so bile prava manifestacija za zimski
šport in prava mala športna olimpiada.

Zapisali smo te objektivne besede vi-
sokega uradnika in pridružujemo k njim

R. Semlak, obratovodja valjaren Javornik II:

TANKA PLOČEVINA

umetnost valjarske obrti, zgodovina, izdelava in uporaba tanke pločevine

1. ZGODOVINSKI RAZVOJ IZDELAVE TANKE PLOČEVINE.

Dokler se ni pričelo železa predelovati z valjanjem, se je izdelovala tanka pločevina tako, da so jo kovali iz malih železnih kosov. Šele v srednjem veku je ročno kovanje nadomestila vodna sila. Do tega časa namreč še niso znali izkoriščati vodne sile v pogonske svrhe. V železarskih krajih, kjer je bila na razpolago vodna sila, pa so za kovanje pločevine tekom časa začeli graditi kovačnice s težkimi kladivi na vodni pogon. Tako se zasledi prve take kovačnice za pločevino v Nemčiji (Oberpfalz) že leta 970.

Male, na kovaškem ognjišču segrete železne kose so najprej s kovanjem ploščili in širili v eno smer, ponovno razžarjavali in zopet širili v nasprotno smer. Tako pridobljene železne plošče (Urweltstürze) so nato čez sredino prepognili. Po ponovnem segretju so položili po dve taki prepognjeni plošči drugo na drugo, jih previdno naprej kovali na enem in potem na drugem kraju do širine ca. 150 do 180 mm. Ta postopek, s pomočjo katerega so dobili 180 mm široke in 300 mm dolge šturce, bi po naše imenovali ploščenje (Gleichen). Več takih šturcev so zložili v paket (Zange), jih segreli in pod kladivi dalje ploščili. Da se niso šturci med seboj pri obdelavi zlepili, so jih pred obdelavo pomočili v nekako »kašo«, ki je bila sestavljena iz krede in ogljenega prahu, ali pa so jih samo potresli »poštupali« z ogljenim prahom. Vsak tak paket šturcev so prekovali 3- do 4 krat. Pri tem delu sta dva moža paket pod kladivom stalno premikala in sukala, da bi se dosegla čim enakomernejša obdelava. Žarili so takrat pločevino na navadnih, z ogljem kurjenih kovaških ognjiščih. Tudi obrezovanje se je vršilo še na zelo primitivnih škarjah, ki niso bile drugega, kot večje kleparske škarje, dočim so pločevino ravnali kar z lesenimi in železnimi kladivi.

Šele z iznajdbo valjanja v valjarnah okoli leta 1459. je tudi izdelava pločevine napravila velik korak naprej. Seveda so v pričetku uporabljali valjarne le za valjanje mehkejših kovin, kot so svinec, kositer itd., dočim se je pojavila prva valjarna za železno pločevino šele leta 1650.

Do leta 1864. so uporabljali v vseh valjarnah za valjanje pločevine izključno duo-ogrodja »dvojke« z dvema valjema enakega premera. Tega leta pa je konstruiral Bernhard Lauth prvo trio-ogrodje »trojke«, ki je od takrat splošno v uporabi in se po njem imenuje Lauthova trojka. Pri trojki je srednji valj manjšega premera, normalno dve tretjini premera zgornjega, oziroma spodnjega valja. Do te dispozicije je pripeljalo spoznanje, da pri isti debelini pločevine in pri istem pritisku tanjši valji pločevino bolj raztegnejo kot debeli, obenem pa za to delo porabijo manj sile. Pri zgornjem in spodnjem valju se je obdržal večji premer

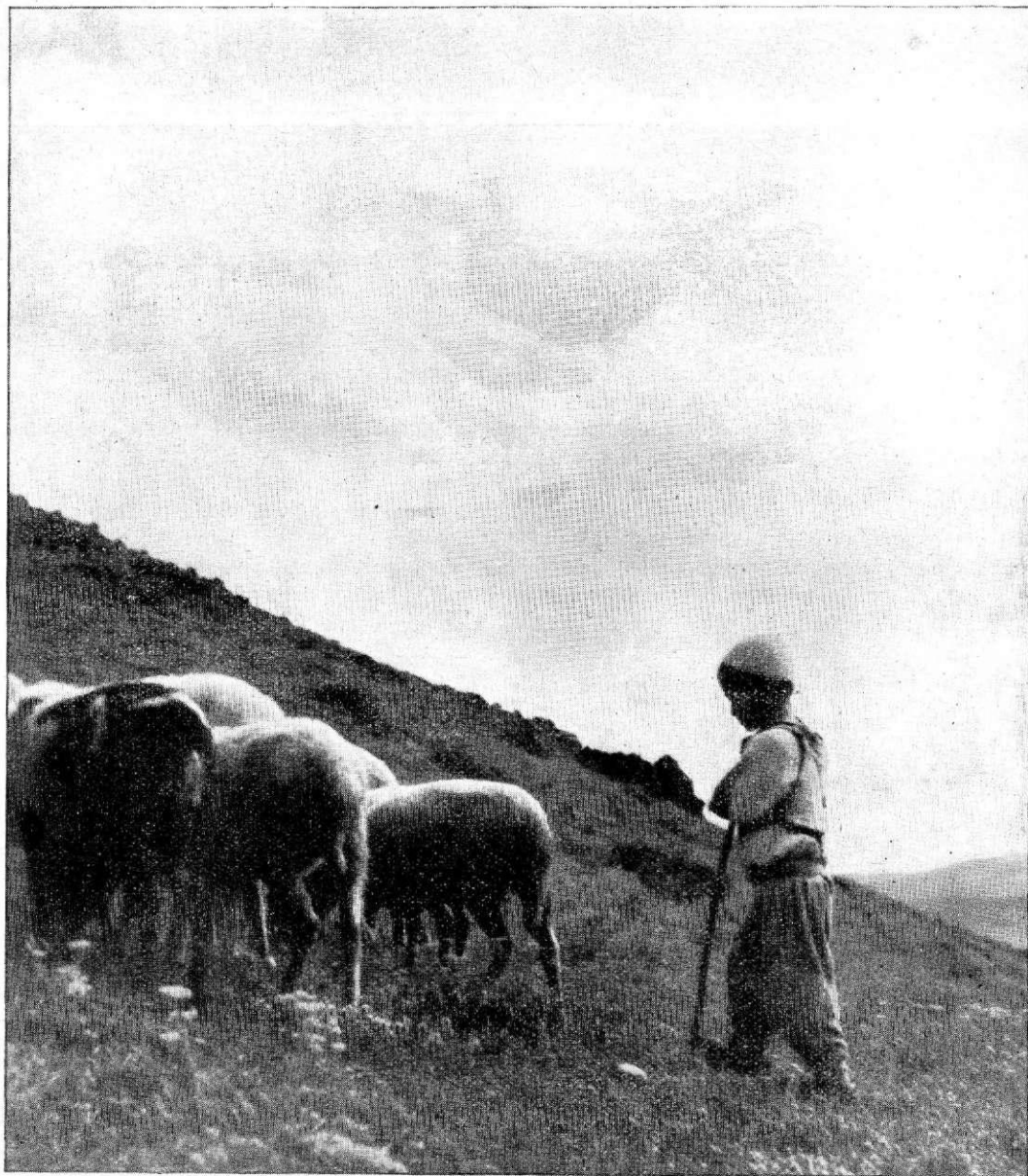
zato, ker služita kot oporišče srednjemu, tanjšemu valju, da se ta ne upogne. Ker pri trojki izrabimo tudi povratni vtik, je razumljivo, da je storitev trojke v primeri z dvojko večja. V glavnem valjamo na trojkah pločevino na 1 mm debeline, dočim naletimo pri tanjši pločevini že na težkoče. Lauth je uvedel tudi ogrodja s štirimi in več valji, vendar se je pri teh omejil na proizvodnjo srednjedebele in debele pločevine. V zadnjih časih pa se poizkuša valjati tudi tanka pločevina na takih ogrodjih.

Pločevina se je žarila do leta 1829. na odprtih ognjiščih. Šele od tega leta dalje so se pričeli uporabljati žarilni klobuki (banje); s pomočjo katerih se je v veliki meri odpravil škodljivi vpliv zunanjega zraka na pločevino. V svrhu boljšega izkoriščanja toplote, se je žarila z žarilnimi klobuki pokrita pločevina v zaprtih pečeh (Kanalglühofen), ki so jih ravno takrat vpeljali. Poleg tega so pri teh pečeh vpeljali še plinsko kurjavo ter tako izločili direktno kurjenje s premogom. Za ogrevanje platin so pričeli upo-

rabljati strojne peči (Stoßöfen), dočim so pakete in šturce ogrevali v zaprtih paketnih pečeh (Herdöfen) s plinsko kurjavo. V najnovejši dobi se uporabljajo za ogrevanje platin, šturcev in paketov strojne peči s pomičnimi gredami (Schrittmacheröfen) s plinsko kurjavo, v katerih se vložek nepretrgoma in avtomatično pomika skozi peč.

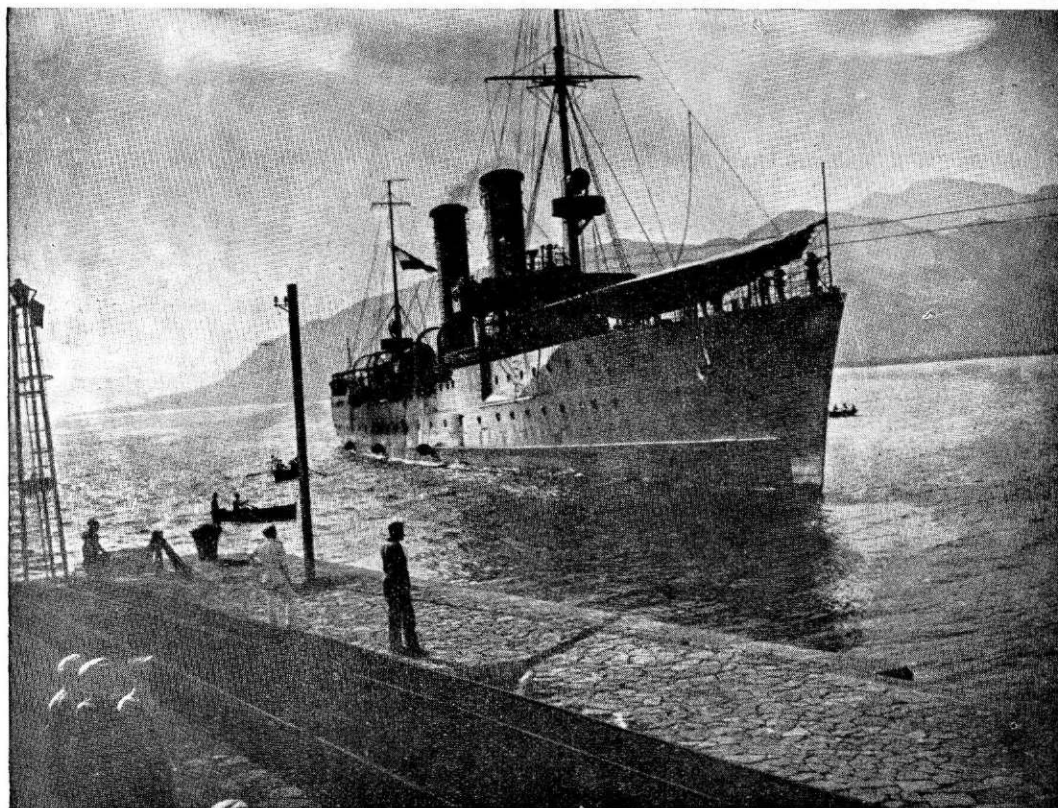
Umetnost valjarske obrti valjanja pločevine se je ohranila do današnjih dni, čeprav se je s postopoma vpeljano mehanizacijo na pečeh in ogrodjih ter s prehodom k vedno bolj povezanemu delu, storitev zelo povečala. Težnja, doseči pri povečani storitvi istočasno tudi zmanjševanje proizvodnih stroškov, je dovedla, kot pri vseh ostalih valjanih produktih, tudi pri tanki pločevini do gradnje sestavljenih prog. Prva taka sestavljena proga za tanko pločevino je bila zgrajena leta 1892. v Teplic - Šenavu (Teplitz na Češkem) in je imela 5 zaporednih ogrodij. Zaradi prevelike lepljivosti (Kleben) pločevine, so to progo leta 1907. opustili. Drug poizkus so naredili leta 1905. tudi Amerikanci (Mercer Works) z devetimi zaporednimi ogrodji. Toda tudi ta proga je leta 1910. bila opuščena zaradi velike lepljivosti pločevine, ter zaradi mnogih lomov na predležjih, vretenih itd.

(Dalje prih.)

Motiv s Šar planine v Južni Srbiji

Foto: S. Smolej

Jugoslovanska križarka »Dalmacija« 2360 ton; 21 morskih milj na uro Foto: Levičnik

Dipl. ing. Toussaint Levičnik, Jesenice-Fužine:

SESTAVA MODERNIH VOJNIH MORNARIC

V prvih šestih mesecih sedanje vojne smo proti pričakovanju doživeli razmeroma malo aktivnost vojnih sil na kopnem, nasprotno pa precejšnjo delavnost na morju pri obeh bojujočih se strankah.

Razumljivo je zato, da je naraslo zanimanje za pomorska vprašanja, posebno, ko v dnevnem časopisju čitamo o raznih pomorskih spopadih večjega ali manjšega obsega, pri katerih so udeležene razne vrste vojnih ladij. Za boljše razumevanje teh poročil in ocenjevanje obsega dogodkov na morju je priporočljivo spoznati glavne vrste ladij, ki se uporabljajo v večjih mornaricah sedanosti.

Merodajna je razdelitev v smislu londonskih pomorskih pogodb iz let 1936. in 1937. Na te pogodbe Japonska svoječasnno ni pristala, kar je bilo tudi povod, da so sklepi teh dogovorov ostali več ali

manj neobvezni. Po določbah teh pogodb se delijo vojne mornarice v sledeče skupine vojnih ladij:

I. Velike bojne ladje (Battleships, Battiment de Ligne, Schlachtschiff); to so: velike oklopne ladje (linijske ladje), bojne križarke, oklopne križarke, oklopne obalne ladje.

II. Nosilke letal:

a) prave nosilke, ki služijo za oporišče suhozemskih letal;

b) matične ladje, ki služijo kot oporišče za vodna letala, ki ne morejo pristajati na krovu ladje, ampak se dvigajo na ladjo s posebnimi dvigalnimi napravami.

III. Lahke nadvodne enote. To so ladje, določene za opazovalno in torpedno službo, z brzino nad 20 morskih milj na uro (ca. 37 km). Med te ladje spadajo torej vse vrste križark, torpedovke, rušilci in vse vrste hitrih spremljevalnih ladij.

IV. Podmornice.

V. Male bojne enote — to so ladje, ki služijo za aktivno službo vojne mornarice, za minersko, varnostno in stražarsko službo, za protipodmorniško obrambo, rečni monitorji, motorne torpedovke itd.

VI. Pomožne ladje. Matične ladje za torpedovke in podmornice, delavniške ladje, bolniške ladje, šolske in specialne ladje, vlačilci, reševalne ladje itd.

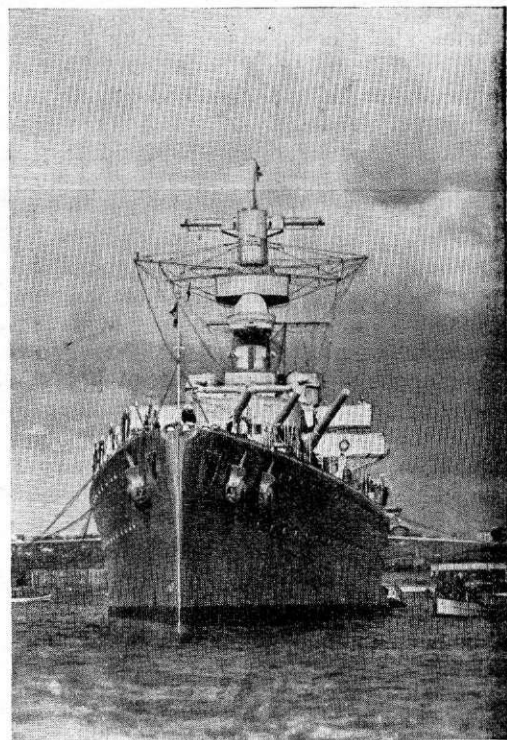
Velike bojne ladje.

Pred sedanjo vojno je bila najmanjša, v to skupino spadajoča ladja španska bojna ladja »Jaime I« (14.224 t, brzina

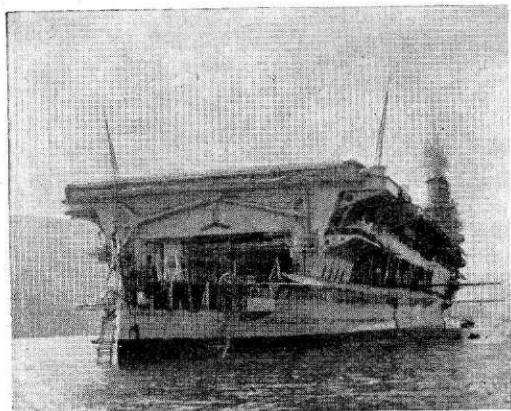
19,5 mor. milj na uro), ki je bila l. 1937. zaradi eksplozije težko poškodovana. Največja bojna ladja pa je angleška bojna križarka »Hood« (46.200 t v polni opre- mi, brzina 31 mor. milj na uro). To ladjo smemo prištevati še med stare velike bojne ladje iz svetovne vojne, ker se je pričela graditi avgusta 1918. Pri tej ladji so bile upoštevane vse izkušnje angleške mornarice med svetovno vojno, zlasti one iz bitke pri Skagerraku.

Do sedanje vojne za borbo najmočnejši ladji sta bili angleški »Nelson« in »Rodney«, imenovani po dveh najslavnejših admiralih angleške mornarice v preteklosti (33.500 t, 23,5 mor. milj na uro, 1320 mož posadke). Glavno orožje teh ladij je 9 topov po 40,6 cm, 12 topov po 15,2 cm, razen tega protiletalsko topništvo in nebroj strojníc. Obe ladji imata tudi po 1 ali 2 hidroplana za opazovalno službo.

Znana nemška oklopna ladja »Admiral Graf von Spee« je bila neka kompromisna rešitev med veliko bojno ladjo in težko križarko. Leta 1931. odn. 1928., ko se je ta ladja pričela graditi, je bila namreč Nemčija še vezana na mirovne pogodbe in ni smela graditi nobenih bojnih ladij preko 10.000 t, dočim so bile omejitve pri drugih državah znatno pomak-

Nemška oklopna ladja »Deutschland« 10.000 t; 26,5 mor. milj na uro

Angleška nosilka letal »Courageous« (potopljena l. 1939.) Foto: Levičnik

njene navzgor. O teh ladjah in njihovi borbeni sposobnosti je bilo v strokovni literaturi mnogo govora. Praktično borbeno silo pa je ta tip pokazal v nedavnem boju proti artileristično šibkejšim angleškim križarkam, ki pa so bile zaradi večje brzine v taktični premoči in so končno odločile borbo v svojo korist. Nemčija gradi danes velike bojne ladje s 36.000 t, Anglija s 40.000 t. Dasi teoretično ni nobene gornje meje, je praktično ta vendar podana s tem, da so sedanje naprave ladjedelnic premajhne za še večje ladje, na drugi strani pa so investicije tako ogromne, da niso v skladu s praktično koristjo take velike ladje.

(Dalje.)

PRED 53 LETI V BOHINJU

Požarna bramba KID leta 1887. v Bohinju s kovinarsko godbo

Prinašamo eno najstarejših slik požarne brambe, ki je bila ustanovljena še v Bohinju nekako okrog leta 1883. V sredini stoji takratni blagajnik KID **Bevc**, o katerem je v svojih spominih pisal g. **Alojz Rizzoli**.
Od leve na desno ležijo: **Mencinger**, sedaj gostilničar v Bohinjski Bistrici, **Mencinger Franc**, nekdanji livarski mojster, **Markizeti Lorenc**, **Rabič Matevž**, ki nam je odstopil sliko in ki je delal pri KID nad 53 let.
Za njimi sedijo: **Mencinger Ivan**, **Žen Ivan**, **Ravnik Miha**, ki je umrl v Münchenu kot sprevodnik, **Šoberle Janez**, sledi poznani organizator in prosvetni delavec **Bernard Nikolaj**, **Žnidar Matevž**, **Loncner Peter**, **Šoberle Luka**, **Preželj Franc**, **Žmitek Janez**.
Zadaj sledi skupina gasilcev. Med njimi so poznani: **Markizeti**, **Štravs**, **Novak**, **Zalokar**, **Čop**, **Ravnik**. **Novak Marko**, **Štender**, **Ravhekar** in **Schüler**.

BOJ PROTI NEZGODAM

O NEZGODAH V LETU 1939.

V številki 24. »Tov. vestnika« z dne 15. decembra 1939. smo podali kratek pregled ne-zgod, ki so se pripetile v letu 1939. do meseca novembra. Končni pregled ne-zgod v vsem letu pa izgleda tako:

Obrat	Nezgodna skupina	II.	III.	skupaj	v % sta-leža
Javornik I	78	42	120	20,6	
Javornik II	37	30	67	20,1	
Žična valjarna	18	10	28	19,3	
Martinarna	39	31	70	18,5	
Plavž	10	19	29	17,6	
Železniški oddelek	21	4	25	15,8	

Žičarna in sorodni obrati	29	31	60	15,2
Mehanična delavnica	46	47	93	15,0
Ekonomat in odd. na pl.	15	11	26	10,7
Cevarna	5	3	8	7,1
Opekarna	7	2	9	6,9
Elektr. oddelek	5	4	9	5,7
Skupaj	310	234	544	15,9

Nezgod I., to je smrtnih primerov, v letu 1939. ni bilo. Razmeroma visoko je pa število ne-zgod II., katerih zdravljenje traja več ko tri dni. Ako odštejemo nedelje, pride na vsak delavnik ena taka ne-zgoda. Tudi ne-zgod III., katerih zdravljenje traja manj ko tri dni, je precej. Pri vseh navedenih ne-zgodah je bila potrebna zdravniška pomoč. — Ne-zgod IV.,

ki iz tabele niso razvidne, to so one, pri katerih ni bila potrebna zdravniška pomoč in ko je dotični delavec opravljal svoje delo naprej in se je obvezal samo na rešilnih postajah, je bilo v preteklem letu 7506. Od tega na rešilni postaji na Jesenicah 4387, to je 3150 sve-žih poškodb, 1169 preobvez in 68 od tujih podjetij (n. pr. »Slograd« i. dr.). Na rešilni postaji na Javorniku pa 3119, in to: 2706 sve-žih poškodb in 413 preobvez. Število teh ne-zgod (IV.) je padlo v primeri z letom 1938. za eno tretjino. Ne-zgode II. in III. pa so se zni-žale za približno 4 %. Vsekakor razveseljivo dejstvo, ki naj pa nikogar ne zapelje v brez-brižnost v boju proti ne-zgodam. Le ob sodelo-vanju vsakega posameznika se bodo te številke v tekočem letu še znižale. Pazljivost in pre-vidnost pri delu naj bo geslo vsakega posa-meznika po načelu: »Bolje biti osem ur pre-viden, kakor pa vse življenje pohabljen!«

NAVODILA ZA ŽERJAVOVODJE

pri železarnah KID na Jesenicah in na Javorniku

(Dalje)

Da se izravnavajo napake v razpetini, se struži tekalna ploskev kolesnega obroča tekalnih koluti vedno nekoliko širše kakor pa je tračnica. Prav tako mora biti nekaj prostora tudi med pestjo in nosilcem tekalnega koluta.

Ako je razpetina preveč neenakomerna, potem se zatikajo koluti v nosilcih, venec tekalnih koluti pa ob tračnice. Zaradi tega se pritrditev tračnic prekomerno obremeni, vijaki in zakovice popustijo ali pa se celo odtrgajo.

Tekalne tračnice so sestavljene iz posameznih delov. Tam, kjer se tračnice stikajo, ne sme nastati razlika ne v višini in ne v širini. Med tračnicama ne sme biti pri stiku nobene rege. Ker pa je dolžina tračnic v temperaturi spreminja, se stiki izvedejo različno.

Izvedba stika po sliki 18 je slaba; koluti pri prevozu teh mest močno tolčejo.

Izvedba po sliki 19 je dobra, dokler konci niso zakrivljeni.

Izvedba po sliki 20 je dobra, vendar se lahko odlomijo jeziki.

Izvožene robove tračnic in koluti je treba odstraniti.

Vsaka neenakost tračnic se mora preprečiti, ker se sicer troši tok po nepotrebnem. Take neenakosti otežkočajo zagon žerjava in ovirajo ustavljanje na določenem mestu (slika 21).

Žerjavne proge ne smemo mazati, da se ne odpravi potrebno trenje med koluti in med tračnicami.

Omejitev vožnje: Za omejitev podolžne vožnje so na nosilcih tekalnih tračnic žerjavne proge postavljeni leseni ali vzmetni odbijači.

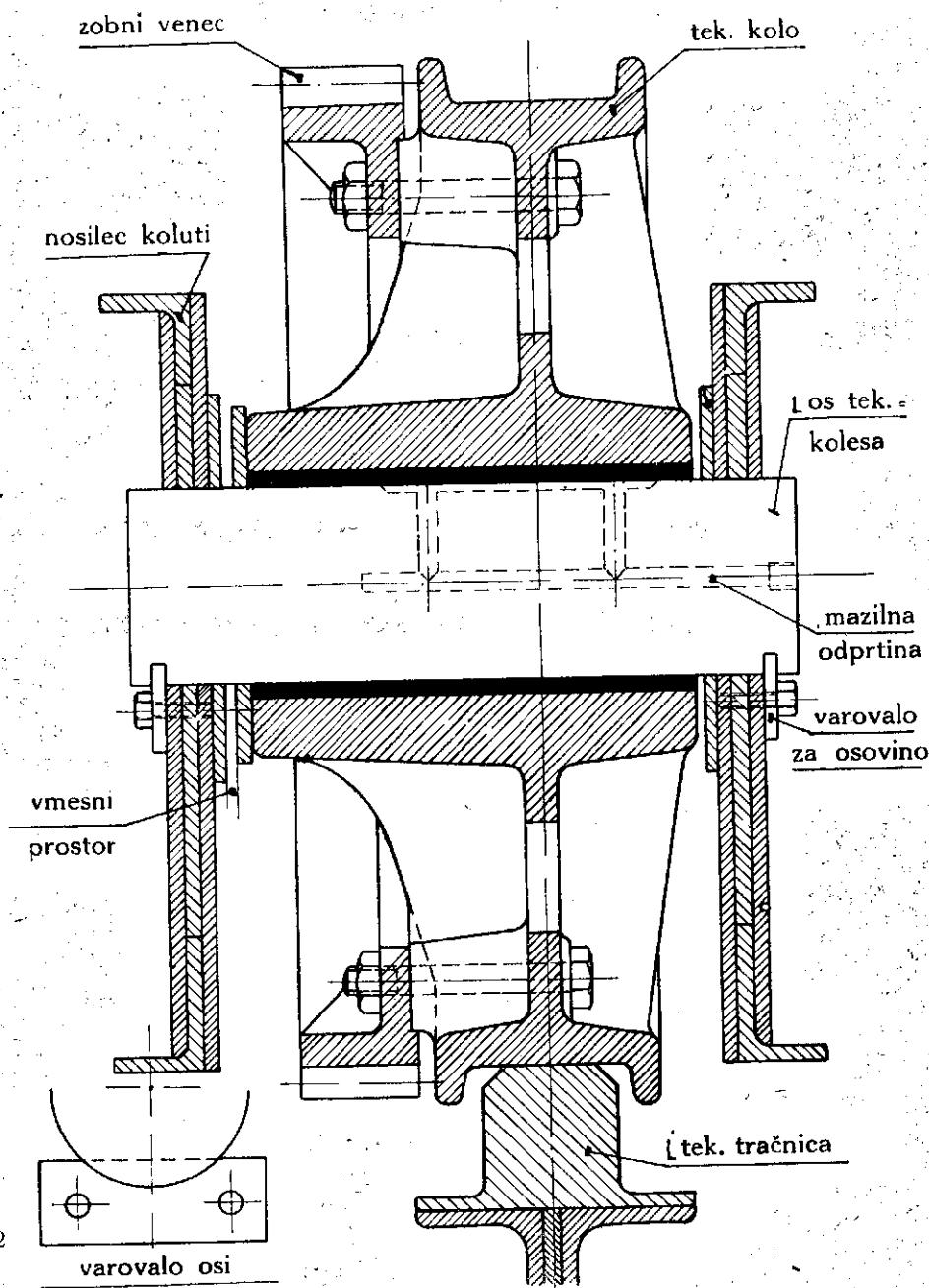
Dohod na žerjav mora biti lahko dostopen in udoben; ne sme pa odvezati delovnega prostora.

Žerjavni most sega preko žerjavnega polja od ene tekalne tračnice do druge. Most leži na kolutih in se premika na žerjavni progi v vzdolžni smeri žerjavnega polja. Na njem so pritrjene tekalne tračnice za tekalni maček.

Poglavitni deli žerjavnega mostu so:

- a) oba nosilca mostu (mostni nosilci),
- b) nosilec koluti,
- c) pogonske naprave za vožnjo (slika 23).

Mostni nosilci sestojijo običajno iz gornjega in spodnjega pasu. Pro-

Sl. 22

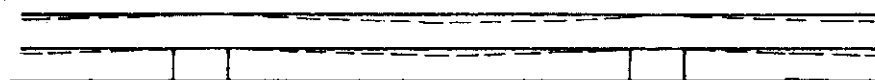
Sl. 18

Sl. 19

Sl. 20

Sl. 21

stor med obema je izpolnjen s konstrukcijo ali pa s pločevino. Konstrukcijski način s prečkami je boljši in lažji. Da se prepreči nihanje bremena, se mostni nosilci opremijo še s tako zvanimi stranskimi nosilci. Nosilec nosi vozno progo mačka na gornjem in spodnjem traku. V tem primeru se govori o tekalni progi, ki leži zunaj in znotraj. O vojni progi mačka velja isto, kakor o vojni progi žerjava samega. Eden od stranskih nosilcev nosi pogonske ureditve za podolžno vožnjo, drugi pa dovode za pogonski tok.

Breme obremeni most v višini, vožnja pa na širino. Take normalne obremenitve vzdržijo mostni nosilci brez nadaljnjega. Nevarni lahko postanejo le sunki. Čim hujši je tak sunek, tem večja je nevarnost, da se odtrgajo kotniki, da se odlomijo matice in zakovice, ali da se skrivi celotni most. Isto kakor za sunek velja za hipno ustavljanje brzovozečega žerjava. Še slabše je, če trenutno obrnemo smer vožnje.

(Dalje prih.)

Lavtižar Jože, pilot lovec, Kranjska gora:

P. A. O. (Proti-avionska obramba)

(Konec.)

Reflektorji se uporabljajo ponoči z namenom, da izsledijo in osvetlujejo sovražna letala. S tem omogočijo protiletalskemu topništvu, da dobro vidi cilj; domačim letalom pa omogočijo napad na osvetljena neprijateljska letala.

Reflektorji so zelo občutljivi in dragi stroji in zahtevajo posebno izučeno osebo. Njihov glavni sestavni del je, poleg dinamoma stroja, parabolično ogledalo, izdelano iz posebnega stekla ali kovine tako, da meče svetlobni snop povsem vzporedno. Premer ogledala je 120 do 150 cm. Pri najnovejših reflektorjih doseže svetlobni snop do 10.000 m višine oziroma daljine. V vodoravnosti deluje na vse strani, naprvo pa od 0° do 180°. Na svetlobo reflektorja zelo vplivajo vremenske razmere. Manjše meglice, dim, razna izhlapevanja zmanjšujejo jakost svetlobnega snopa; večje meglice, oblaki pa ga povsem onemogočujejo.

Prisluškovalni aparati so naprave, obstoječe iz skupin zračnih trobelj s preobčutljivimi mrenicami. Z njihovo pomočjo se lahko povsem natančno odredi položaj in let sovražnega letala po samem zvoku njegovega motorja. Uporabljajo se podnevi, najbolj potrebni so pa ponoči za protiletalsko artilerijo in reflektorje. Izmed najboljših tipov so francoski, sistema »JI«. Takoj, ko ugotovijo položaj letala, javljajo tega reflektorskim postajam. Te ga nato v trenutku osvetlijo in s tem omogočijo topništvu točno streljanje.

Pasivna sredstva P. A. O. so:

1. Zaščitni (preprečni) baloni.
2. Kamuflaža (umetno prikrivanje).
3. Zaklonišča.

Zaščitni baloni sestojijo iz skupine balonov, povezanih v gotovi razdalji med seboj, nanje je obešena žična mreža. — Uporabljajo se ponoči z namenom, da preprečijo sovražni letalski napad na kako važno točko ali center. Ti zaščitni baloni imajo prostornino od 150 do 200 m³ in nosijo žičnato mrežo, ki je sestavljena iz jeklenih žic debeline 3—4 mm. Delimo jih v navadne balone, ki se lahko dvignejo do 2500 m, in dvojne balone, ki dosežejo 4500 m višine. Baloni delujejo na neprijateljske letalce bolj v moralnem oziru s tem, da so vedno v neizvestnosti, da lahko sedaj pa sedaj zadenejo v jeklene žice in se zrušijo. Uspeh delovanja teh balonov je bolj slučajnost, posebno še, ker vplivajo nanje vremenske prilike. (Strele, dež.) Predstavljajo tudi vedno nevarnost za domača letala, ki so slučajno ponoči zašla, in za ona, ki lete nizko. Postavljajo se v cikcakastem razporedu okoli važnih tvornic, železniških križišč, velikih mostov.

Kamuflaža. (Prikrivanje.) Glavni namen je, da se sovražnim letalom prepreči orientacija in da neprijatelja prevaramo, oziroma, da mu prikrijemo mesta, katera namerava uničiti. Kamuflaža je neposredna in posredna.

Neposredna kamuflaža prikriva objekte s tem, da jim spremenimo oblike, ali jih prilagodimo okolici, ali jih pokrijemo z mračnim dimnim, oziroma svetlim zastorom.

Temna kamuflaža skriva važne zgradbe z raznim platnom, vejevjem, popletom, velikimi mrežami stalno, za krajši čas pa se uporablja dim in umetna megla.

Za P. A. O. je posebno važno dimno prikrivanje.

Dim se spušča iz posebnih jeklenih steklenic, v katerih je utekočinjen. V nekaj minutah se razvije velik dimnat oblak, ki polagoma prekriva določene objekte. Višina dimnatga oblaka doseže višino od 50 do 250 m. Pri močnem vetru pa tega ne moremo uporabljati.

Dimne zavese pa delajo posebna letala v nizkem poletu nad zemljiščem, določenim za prikrivanje. Te dimne zavese se lahko razstegnejo na zelo velike zemeljske prostore. Tako je neprijateljskim letalom onemogočeno opazovanje in s tem sam napad.

Svetlobno prikrivanje se uporablja ponoči. Njegov namen je, da zaslepi sovražne letalce ali pa da postavi mednje in zemljo mnogo svetlobnih snopov.

Posredna kamuflaža gradi lažne točke, zgradbe, cele skupine, lažne tvornice z namenom, da tako sovražne letalce prevaramo in usmeri njihov napad drugam. Pri teh delih se uporablja največ les in platno.

Zaklonišča so tudi zelo važna pasivna sredstva P. A. O. Uporabljajo se za zaščito prebivalstva, vojske, materiala od neprijateljskih letalskih napadov. Posebno so potrebna v večjih mestih, dočim

so na podeželju mnogo več vredna razna prirodna zatočišča. Sicer pa je o njih »Tovarniški vestnik« tako že obširno pisal.

V kratkih potezah, skoraj preskromno, sem Vam opisal bistvo, sredstva in namen P. A. O. Prav in važno pa je, da ima o teh pomembnih vojnih ustanovah vsak vsaj nekaj pojma in da tako uvidi, da so res potrebne.

Sama P. A. O. z nekaj letalstva je v mogočnosti, da obvaruje še tako majhno državo pred popolnim uničenjem najvažnejših središč, ustanov, mest in prometnih sredstev. Seveda: biti mora močna in popolna.

PRAKTIČNE ZANIMIVOSTI

KADAR JE PRI NAS POLDNE

Ko je pri nas poldne (ura 12), potem je v Belgiji, Franciji, Angliji, Portugalski, Španiji ura 11 (zahodni evropski čas),

na Nizozemskem ura 11,20, deželni čas po glavnem mestu,

v Grčiji 12,35,
v Bolgariji, Romuniji, Turčiji 13 (vzhodni evropski čas),

v Rusiji 14,
v Mehiki 4,24,
na Kubi 5,30,

v Panami 5,42,
v Boliviji 6,28,
v Argentini 6,43,

v Braziliji 8,07,
v Maroku 11,
v Tunisu 12,

v Egiptu 13,
na Kitajskem 19,
na Japonskem 20,

v New Yorku 6,
v Chikagu 5,
v San. Francisku 3.

Za nas velja srednjeevropski čas, to je čas 15. poldnevnik vzhodno od Gr.

V Angliji odpirajo ladjedelnice, ki so bile zaprte pred 10 leti. Vidi se, da se resno misli na nadaljevanje vojne. Proces je namreč sledeč: v ladjedelnicah ladje izdelujejo, na morjih pa jih potapljaajo.

Nekdanji neregulirani prostor pred jeseniško župno cerkvijo. Regulacije čaka še cesta. Hiša na levi še danes sega daleč v cestišče. Ostrešje zvonika župne cerkve je spremenjeno, odkar so cerkvi vzeli zvonove v svetovni vojni in so kar vojaki sami postavili običajno novo streho. Zemljišče pa je na tem mestu tako, da ne prenese težje zgradbe novega zvonika. Moral bi imeti temelj čisto pod cesto.

Zanimanje v prostem času: Kovinar Franc Šest na Javorniku II je izdelal lično kletko za papige. Kletka meri 1×1,20 m. Kdor goji ptičke na domu in bi jim rad oskrbel lepo kletko, naj piše našemu sodelavcu.

GOSPODARSKE NOVICE

Razprava gosp. dr. M. OBER-SNELA o socialno-političnih ustanovah privatne iniciative, ki je bila priobčena v »Tovarniškem vestniku«, je bila ponatisnjena v mnogih gospodarskih revijah.

Listi omenjajo, da tudi v tem pogledu vodi Kranjska industrijska družba.

Naša zunanja trgovina izkazuje za lansko leto 845.100.000 dinarjev aktive v trgovanju z neklirinškimi državami in 83.900.000 dinarjev pasive v trgovanju s klirinškimi državami. Iz tega je razvidno, da je bila naša zunanja trgovina lani vkljub pasivi s klirinškimi državami še vedno aktivna za 763.800.000 dinarjev. Seveda se moramo za to aktivno zahvaliti trgovanju z neklirinškimi državami, kjer smo bolje trgovali. Države, s katerimi trgujemo po kliringu, so Madžarska, Italija, Nemčija, Grčija, Romunija, Turčija, Bolgarija, Protektorati, Slovaška. Neklirinške pa so ostale. Aktiva in pasiva v zunanji trgovini pomenijo, koliko smo več ali manj uvozili kot pa izvozili. Bolje je, če več prodaj in manj kupiš, ker imaš potem dobiček.

Naš trgovinski minister v Nemčiji. Minister za trgovino in industrijo je potoval po Nemčiji. Spremljali so ga gospodarski uredniki naših listov. Povsod so bili lepo sprejeti in so padle tudi važne izjave o miru na Balkanu, česar se vsi iskreni prijatelji miru najbolj veselimo.

Drvi in lesa smo izvozili v letu 1939. v razne države za 27 % več kot leta 1938.

Največ nafte pridobijo v Ameriki. Številke v 1000 tonah: Združene države leta 1938. 173.000, Rusija 30.000, Venezuela 27.000, Romunija 7200, Iran 10.200, Meksiko 6.600. 70 % ruske proizvodnje petroleja pride iz Bakuja. Vidimo, da Amerika daleč nadkriljuje pri tej umazani in smrdljivi dragocenosti.

Madžarska bo zgradila tovarno za kondenzirano mleko. Izvoz mleka iz Madžarske rase, zato ga bodo izvažali v kondenzirani obliki. Tako lahko vzamemo mleko s seboj v koščkih in konzervah.

V Italiji bodo štedili s sladkorjem. Kakor s kavo, tako sedaj s sladkorjem. Italija mora sladkor uvažati, zato raje štedi. Na osebo bo prišlo pol kilograma sladkorja na mesec. Vse to so posredne dobrote vojne za pošteno in pridno ljudstvo.

Tvornice surovega masla v Romuniji bodo izdelovale maslo za Nemčijo.

Turčija prepovedala izvoz bombaža, zato bo potrebno, da ga bomo gojili v domovini v zvečani množini. Prizadeti pa so trgovci, ki so vložili naplacho vnaprej.

Angleži in Francozi so kupili v letošnjem letu nad 250.000 ton pšenice samo iz držav v Podonavju. To delno zato, da bi drugim ne bilo treba tu kupovati.

Likvidacija industrijskih društev v Sloveniji. Industrijski kurir poroča, da so v likvidaciji sledeča slovenska industrijska društva: Slovenija Transport, d. z. o. z., Ljubljana; Oleum, ind. društvo, Ljubljana; Jeklo, d. z. o. z., Ljubljana; Šport-Kmet, d. z. o. z., Ljubljana; Meinel & Herold, d. z. o. z., Maribor in še nekaj drugih. V likvidacijo so bile prisiljene radi nove davčne zakonodaje, ki preveč prizadene vsa javna trgovska društva, četudi z manjšim kapitalom. Mi pripominjamo, da je vsake delavnosti škoda, škoda vsakega poslovnega miru, ki so edini v korist ljudstvu, podjetnosti in državi.

Postrojenje za pridobivanje koksa iz domačega lignita bo po pisanju Jug. kurirja le izvedeno. Vršili so se poizkusi na Madžarskem, ki ima take naprave, in so uspeli. Instalacija za to svrhu bi stala okrog 250.000.000 dinarjev. Še vedno bolje, kot pa biti odvisen. Toda od kod in kdaj material za te instalacije. Želimo srečno!

Pomanjkanje železa v Turčiji. Tu posebno primanjkuje pločevine v ladjedelnicah.

Tvornica vagonov v Brodu je po pisanju Jug. kurirja že odpustila 1000 delavcev radi pomanjkanja naročil. Naročila državnih železnic in privatna naročila beograjske občine niso bila izdana, zato je v nevarnosti delo v domačih tvornicah vagonov. 1000 delavcev, tisoč družin, od kod zaslužek za najpotrebnejše.

V naši domovini se je podražil papir in manjka celuloze. Ena najbogatejših držav na gozdovih je Jugoslavija. Sami gozdovi nas obdajajo, da celo še pragozdovi, kjer redimo medvede in volkove. Pa je papir drag in celuloze ni. Ali slišite: v Jugoslaviji ni celuloze. Papir se dela namreč iz lesa. Da, brez investicij ni mogoče uspeti in če ne bi investirali ter če bi pridobivali industrijske proizvode po zastarelih načinih, bi tudi v drugih izdelkih zaostali. Če pri nas ni radioaparatorov, nismo mi krivi, če pa ni papirja, pa bomo najbrže sami malo krivi. Srečno tistim, ki delajo na tem v dobro nas vseh.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Rezanci s snegom.

Domače rezance skuhaite tako, da so še trdi, jih precedite ter stresite na krožnik. Še popreje si pripravite to zmes: malo surovega masla mešajte dobro z marmelado in sladkorjem, nato pridajte stolčene ali zmlete orehe in slednjič nalahko primešajte sneg 5 do 6 beljakov in s tem pokrijete rezance ter postavite v pečico, da zarumeni. Za zmes vzemite poljubno, kakor se komu dopade; kdor ima rad sladko, naj še poprej rezance posuje s sladkorjem in maslom.

Žlikrofi.

Četrto kilograma prevrelih telečjih ali jančkovih pljuč drobno sesekljaj, potem razbela v kozici pol žličke maščobe; ko je vroča, deni vanjo pol žlice drobno zrezane čebule in peteršilja ter pol žlice drobtin. Ko zarumeni, vrzi notri sesekljana pljučka, osoli, popopraj in duši četrto ure. Potem odstavi; ko se shladi, primešaj 1 jajce. Nato naredi iz enega jajca testo kakor za rezance, razvaljaj ga, nato pa z žličko zajemaj pljučni nadev in ga polagaj

na testo v vrsti za dober oreh velike kupčke, po tri prste drug od drugega. Okrog nadeva namaži testo z jajcem in zapogni čez prazno testo. Ob robu stisni skupaj, potem izreži polkroge s krofovimi obodcem. Tako nadaljuj, dokler imaš kaj testa in nadeva. Potem vloži žlikrofe v precejeno juho, kadar z valom vre. (Paziti moraš, da je testo okrog nadeva povsod dobro stisnjeno, da se ti v juhi ne razpusti.) Kuhaj 20 minut in daj na mizo.

Špehovka

40 dkg presejane bele moke stresem v skledo in osolim. 2 dkg kvasa raztopim v mlačnem mleku; ko zakipi, ga zamesim med moko. dodam eno žlico masla ali masti in eno jajce ter toliko mlačne vode ali mleka, da naredim mehko testo. Stepam ga toliko časa, da se začno delati mehurčki in se loči od kuhalnice, nato ga pokrijem, postavim na toplo, da vzhaja. Vzhajanega zvrnem na pomokano desko, ga tenko razvaljam in na gosto potrese s toplimi ocvirki, zavijem tesno skupaj, položim v namazano kozico in spečem. Serviram špehovko še toplo.

ZA DOBRO VOLJO

Kaj je stražnik?

Kar mu žena skuha.

V čem sta si podobni šolska tablica in zaroka?

Vse mlade deklice računajo na njo.

Zakaj ne sme biti ladijski kapetan slep za barve?

Da ne zamenja črno morje z rdečim.

Kdaj je dobro, da si sam?

Kadar postaneš dedič.

Katera žival ima talent za lekarnarja?

Koza, ker žre zelišča in napravi iz njih kroglice.

Kateri človek je najbolj radoveden?

Dimnikar, ker praska tam, kjer ga ne srbi.

Kakšne lase so imeli stari Slovani?

Sive.

Katera pijača je najmočnejša?

Voda, ker goni mline.

Kakšna sličnost je med stotakom in policajem?

Oba sta modra, sta numerirana in kadar jih potrebuješ, jih ni.

Sladka skrivnost.

Nekaj ti moram povedati, Peter. Kmalu nas bo troje.

Ančica, ljubica moja, ali je to res?

Res, Peter. Oče in mati se bosta ločila in mati pride potem k nama...

Naloga

V neki dekliški šoli je dala učiteljica domačo nalogo z naslovom: Kaj si želim, ko bom odrasla?

Neka učenka je napisala:

»Ko bom odrasla, si želim avto, dva otroka, lepo stanovanje v mestu, veliko vilo na kmetih in pridnega moža, ki bo dosti zaslužil.«

Pod nalogo je učiteljica napisala:

»Vrstni red!«

Nadebudna deca

»Ti ne veš, mamica, kako smo se lepo šli pismoš.«

»To me veseli, dragec, da ste se lepo igrali!«

»In še kako lepo, mamica. Veš, mi smo vsem v naši ulici vrgli po eno pismo v nabiralnik za pisma, ki ga imajo na vratih!«

»Kje pa ste dobili toliko pisem?«

»Veš, jaz sem jih dobil v tvoji pisalni mizi... Tam jih je bilo cel kup in vsa so bila lepo prevezana z modrim trakcem...«